

boga tri puta da mu izvadi trn iz mesa. Kako da zna da religiozna strast sada nije takođe „ludilo“, kao što je to bilo prethodno proterivanje hrišćana.

Pavle se suočava sa problemom mladića iz *Ponavljanja* i to je upravo jedno o centralnih pitanja Kjerkegorovog autorstva do 1846. godine: kako osoba postaje kriva, šta je krivica? Onaj koji se nalazi u Jovovoj situaciji može biti u pravu samo tako što je kriv pred Bogom. Samo što je ovde situacija obrnuta: Pavle želi da bude kriv za svoju prošlost kako bi se iste oslobodio u kajanju, ali je kajanje ometeno činjenicom da je ono progrešno delanje shodno vlastitom ubeđenju, da Pavle polazi od sebe i da hoće za sebe da se oslobodi.

Tačka preokreta dolazi onda kada Pavle shvata da je ovo sećanje - ovaj trn u mesu - glasnik poslat od Boga (“sotona”). Pavle ugosćuje ovo sećanje, znajući da bol odvajanja, trn u mesu, ne dolazi od odsustva Božijeg, već da je to sam način na koji večnost održava sebe u temporalnosti. Predajući se u kajanju sećanju, parališuća moć prošlosti je slomljena. Šta je onda kajanje? Kako kajanje dovodi do afirmacije prošlosti koju čini se negira?

Iako smo do sad govorili da je reč o kajanju, zapravo bolje bi bilo govoriti o pokajanju! Razlika između kajanja i pokajanja je suštinska. Kada se osoba kaje ona istovremeno priznaje da je ono prošlo oko kojeg se kaje ona učinila i da nije trebala tako da učini. Ovo „nije trebalo“ odlučeno je od strane sopstva/subjekta koji gleda nazad na vlastita dela u pogledu na kasniji trenutak u vremenu. Dakle, u kajanju sadašnje sopstvo se odriče onih delova sebe koje ne može da integriše - ono zapravo odbacuje svoju prošlost - ili da se poslužimo Ničevom formulacijom - to je Ne vremenu i njegovom bilo je. Kajati se znači uspostaviti razliku prošlih dela i sadašnjeg sopstva, a sve kako bi se uspostavila drugost moje vlastite prošlosti. Samooptužba kajanja je u tom pogledu skrivena samoodbrana.